

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

УДК 929Шевченко(477.41)

ДЖЕРЕЛОЗНАВЧІ ТА ІСТОРІОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕЯСЛАВСЬКОЇ ШЕВЧЕНКІАНИ

Коркач С.О.

«Музей «Заповіту» Т. Г. Шевченка»

Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав»

Нині існує велика кількість наукових праць історичного, археологічного, краєзнавчого, літературно-мистецького характеру де висвітлюється життя і творчість Т. Шевченка під час його перебування в Переяславі, але потрібно зазначити, що на сьогодні стан дослідження проблеми переяславської шевченкіани залишається недостатньо вивченим. Тема зумовлена недостатньою комплексною розробкою проблеми історіографії переяславської шевченкіани, оскільки у науковому обігу постійно з'являються нові матеріали, які потребують цілісного дослідження. Головним наповненням джерельної бази даного дослідження є сукупність наукових праць та архівних джерел, що безпосередньо стосуються вивчення життя і творчості Т. Шевченка, пов'язаних з Переяславщиною. Тому для зручності опрацювання та максимального охоплення всього комплексу джерел проведена їх систематизація відповідно до тематичного наповнення, наукової репрезентативності, цілісності та повноти висвітлення поставленої проблематики.

Ключові слова: Т. Шевченко, Переяслав, Переяславщина, творча спадщина, публікації.

Постановка проблеми. За роки незалежності України шевченкознавство та шевченкіана збагатились не тільки новими спробами прочитання Т. Шевченка, проясненням раніше табуйованих місць його біографії, а й списком імен дослідників його творчості – вітчизняних, закордонних та краєзнавчих. У зв'язку з цим варто ознайомитись з публікаціями, що розкривають значення цієї геніальної особистості для сучасності, увиразнюють постать Т. Шевченка – митця і мислителя в історичній перспективі та з позицій сьогодення, висвітлюючи його зв'язок з Переяславщиною.

Потрібно зазначити, що на сьогодні стан дослідження проблеми переяславської шевченкіани залишається недостатньо вивченим, незважаючи на значну кількість наукових праць історичного, археологічного, краєзнавчого, літературно-мистецького характеру.

Наукова новизна дослідження визначається тим, що на основі джерел і публікацій виокремлюється історіографія переяславської шевченкіани та вводиться до наукового обігу опрацьований матеріал.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Автор для вирішення поставленої проблеми використала опубліковані праці дослідників життя і творчості Т. Шевченка в яких наявні відомості про життя і творчість поета, пов'язаних з Переяславщиною.

Метою роботи є систематизація, узагальнення і популяризація наукових досліджень життя та творчості Т. Шевченка, пов'язаних з Переяславщиною.

Виклад основного матеріалу. Джерельна база складає основу для будь-якого наукового дослідження, тому її особливості та характер перш за все зумовлені специфікою обраної теми. Головне наповнення джерельної бази даного дослідження складає сукупність наукових праць та архівних джерел, що безпосередньо чи опосеред-

ковано стосуються вивчення життя і творчості Т. Шевченка пов'язані з Переяславщиною. Нині існує велика кількість наукових праць історичного, археологічного, краєзнавчого, літературно-мистецького характеру де висвітлюється життя і творчість Т. Шевченка під час його перебування в Переяславі. Тому для зручності опрацювання та максимального охоплення всього комплексу джерел проведена їх систематизація відповідно до тематичного наповнення, наукової репрезентативності, цілісності та повноти висвітлення поставленої проблематики. Як наслідок, джерела класифіковані за типом та часом походження, характером інформаційного навантаження та ступенем об'єктивності. На підставі цього виокремлено три групи.

До першої групи джерел віднесено наукові праці, пов'язані з вивченням життя і творчості Т. Шевченка переяславського періоду, що були опубліковані протягом XIX – I пол. XXI ст.

У цьому сегменті варто згадати працю О. Кониського «Тарас Шевченко-Грушівський. Хроніка його життя».

О. Кониський у праці «Тарас Шевченко-Грушівський. Хроніка його життя» [1], будучи не байдужим літописцем, перевіряв факти на основі відомих йому джерел і оцінював їх, виходячи з логіки характеру Т. Шевченка, зі своєї концепції духовного світу поета. О. Кониський, як правило, подає саме ті факти, котрі є виявом внутрішнього життя поета.

Автор у своїй праці зазначає, що враження, якого зазнав Шевченко під впливом Андрюшів, Переяслава, Монастирища і Трахтемирова він вилив потім у вірші «Сон» («Гори мої високі!»).

Радянський період характеризується посиленням інтересу до творчості Т. Шевченка та активізацією досліджень у працях Є. Кирилюка «Т. Г. Шевченко. Біографія» [2], П. Зайцева «Життя Тараса Шевченка» [3], І. Дзюби «Застукали сердешну волю...» (Шевченків «Кавказ» на

тлі непроминального минулого): До 150-річчя написання «Кавказу» [4], П. Жур «Дума про Огонь. З хроніки життя і творчості Тараса Шевченка» [5], П. Жур «Третя зустріч. Хроніка останньої мандрівки Т. Шевченка на Україну» [6], П. Жур «Труди і дні Кобзаря: Літопис життя і творчості Т. Г. Шевченка» [7].

У монографії Є. Кирилюка «Т. Г. Шевченко. Біографія» [2] ґрунтовно і докладно висвітлюються особиста доля, творча діяльність, духовне зростання Тараса Шевченка.

Автори книги висвітлюють знайомство Т. Шевченка з А. Козачковським в Санкт-Петербурзі восени 1841 року, перебування Т. Шевченка в Переяславі, акцентуючи увагу на приїзді влітку і восени 1845 року Т. Шевченка до Переяслава, а також на листуванні під час заслання.

У праці використано широкий матеріал – як новознайдений, так і нагромаджений радянським шевченкознавством.

У монографії П. Зайцева «Життя Тараса Шевченка», яка втілила багатство всього вільного дослідження біографії Тараса Шевченка, всебічно простежується життя Т. Шевченка, розкрито цікавий повноцінний образ поета. Згадується той факт, що одним із найяскравіших вражень поета з тодішнього перебування на Переяславщині був день, проведений ним на хуторі Козачковського – Гирському, звідки товариство ходило на берег Дніпра. Шевченко любувався і краєвидом Переяслава, і видом Трахтемирова та Манастирища на правому гористому березі Дніпра, і видом із задніпрянських гір на Лівобережжя. Ця чудесна панорама дала потім поетові матеріал для повного туги за Україною «Сну», написаного вже на засланні («Гори мої високі!...») [3, ст. 173].

Відомий літературознавець Петро Жур у науковій праці «Дума про Огонь. З хроніки життя і творчості Тараса Шевченка», що вийшла друком у 1985 році, розповідає про другу подорож Тараса Шевченка на Україну в 1845–1847 рр. після закінчення Академії мистецтв у Петербурзі: про його спілкування з селянами-кріпаками, прогресивними діячами, участь у таємній політичній організації – Кирило-Мефодіївському товаристві [5]. У цей період у Переяславі та В'юнищах Т. Шевченко створив такі поетичні шедеври, як «Заповіт», «Кавказ», «Наймичка» «Єретик», «Маленькій Мар'яні», «І мертвим, і живим...», «Минають дні, минають ночі...», «Давидові псалми», «Холодний яр», «Три літа».

П. Жур у своїй праці згадує про те, що Т. Шевченко зберіг немало добрих спогадів про старий Переяслав.

У книзі «Третя зустріч. Хроніка останньої мандрівки Т. Шевченка на Україну» [6] П. Жур на основі широко вивченого, а часто невідомого архівного, мемуарного та епістолярного матеріалу переконливо розповідає про останнє перебування Т. Шевченка на Україні (1859 р.), про зустрічі поета з близькими йому людьми, про твори, написані в цей час поетом.

У праці зазначається, що з Пирятин до Переяслава Т. Шевченко проїхав стоверстий шлях через Яготин. Залишки стародавньої переяславської фортеці, так званого «вишнього міста» і церква Успенія, збудована на місці саме тієї, у якій Богдан Хмельницький від імені Украї-

ни присягав на вірність Росії, церква Михайла, Вознесенський собор, Трибратні могили, могила «батька Богдана» в околицях міста – всі ці пам'ятки старовини, були добре відомі Т. Шевченкові ще з 1845 року, коли поет приїздив до А. Козачковського і описував переяславську старовину за дорученням Археографічної комісії [6, с. 56].

Не порвалися дружні зв'язки Т. Шевченка з А. Козачковським і в найтяжчі для поета роки заслання, коли багато з тих, кого він вважав своїми друзями, його відцурались. Вони листувалися, Козачковський давав хворому поетові лікарські поради. Поет присвятив йому зворушливий вірш, у якому висловив надію на зустріч з другом у ріднім краї (що і відбулося у червні 1859 року) [6, с. 57].

Особливої уваги заслуговують матеріали П. Журі «Труди і дні Кобзаря: Літопис життя і творчості Т. Г. Шевченка» [7], де документально вивірені автором маршрути пересування Шевченка Україною.

Збагатив П. Жур і наші уявлення про коло Шевченкових знайомств по всій Україні. Це і зустрічі на Іллінському ярмарку в Ромні, де відбувалися вистави Харківського театру за участю славетного актора К. Соленика, і знайомство з полтавськими поміщиками Оболонськими (чий син згодом публікував у своєму петербурзькому журналі «Народное чтение» вірші Шевченка та його автобіографію), і перебування в Переяславі у лікаря А. Козачковського, у с. Потоках у В. Тарновського та в Седневі у братів Лизогубів чи у В'юниці у С. Самойлова.

У науковій праці В. Мельниченка «Тарас Шевченко: «Друзі мої єдині» (десять постатей у поетовому житті) [8] автор представляє читачеві масштабні портрети Шевченкових друзів, зокрема тих, з якими поет потоваришував у Переяславі, і через їхні біографії розповідає про національного генія. Нічого подібного ще не було у відомих життєписах Тараса Шевченка чи спеціальних працях про його стосунки з окремими особистостями. Водночас у книзі показано, як переплітаються їхні долі, що глибше розкриває дивовижний духовний космос поета. В розділі книги «Глава 2. А. О. Козачковському» автор розповідає про стосунки Т. Шевченка та А. Козачковського [8, с. 54–73].

В цей час було зроблено вагомий внесок у дослідження життєвого і творчого шляху Т. Шевченка переяславського періоду, що яскраво продемонстровано у праці М. Сікорського та Д. Швидкого «На землі Переяславській» [9].

У науково-популярній праці М. Сікорського та Д. Швидкого «На землі Переяславській» автори згадують про те, що у середині XIX ст. серед прогресивної громадськості Росії формується революційно-демократичний світогляд, яскравим представником якого на Україні був Т. Шевченко [9, с. 91].

Дослідники зазначають, що життя Т. Шевченка було тісно пов'язане з Переяславом. Поет був тут неодноразово, довго мешкав як у самому місті, так і в навколишніх селах. Тут він написав славетні свої твори. В своїх повістях і віршах Т. Шевченко раз у раз згадує Переяславщину, подає чудові описи Переяслава і його околиць.

Перебуваючи в Переяславі Т. Шевченко малює Вознесенський собор, Покровську та Михайлівську церкви, давній кам'яний хрест в Борисоглібській церкві на місці вбивства князя Бориса (понад р. Альтою).

У праці згадується про те, що восени 1845 року Т. Шевченко приїздить до Переяслава вдруге. Цього разу він пробув на Переяславщині набагато довше. Цю осінь, що була надзвичайно продуктивною в житті поета, часто називають «переяславською осінню Кобзаря» [9, с. 93].

У В'юнищах Т. Шевченко знайомився з побутом місцевих селян, часто зустрічався з ними, відвідував весілля. Тут в кінці грудня він тяжко захворів і був перевезений до Переяслава, до будинку А. Козачковського. Нездужаючи, він написав свій знаменитий «Заповіт».

Востаннє Т. Шевченко відвідав Переяслав двічі в 1859 р., після десятирічного виснажливого заслання. Побував він і в Козинцях на березі Дніпра. З боєм відзначив поет зубожіння, до якого було доведене місто «підкування начальства». І ця гіркота вилілася у вірші «Якби то ти, Богдане...» [9, ст. 94].

Сюди варто віднести працю О. Журби «Київська археологічна комісія 1843-1921. Нарис історії і діяльності» [10], присвячену історії розвитку археологічної справи на Україні, цільний внесок у яку зробила Київська археологічна комісія (150-річчя заснування її відзначалося у 1993 р.), а також про внесок Т. Шевченка як співробітника цієї комісії. Так, важливе місце у діяльності поета посідало малювання історичних пам'яток Києва. Що ж до змалювання історичних пам'яток, то Т. Шевченко особливо звернув на них увагу в Переяславі.

У художньо-документальній повісті М. Махінчука «Переяславський скарб Михайла Сікорського» автор описує маловідомі сторінки життя і діяльності Тараса Шевченка, доля якого була пов'язана з Переяславом.

Науковець повідомляє, що на Переяславщині Т. Шевченко зібрав багатий фактичний матеріал про участь місцевого населення у гайдамацькому русі 1768 року. Чимало розповідей про це чув поет саме від в'юницьких старожилів. Вони й лягли в основу вірша «Холодний Яр» [11, с. 150].

У В'юнищі поширена легенда про те, як був написаний вірш Т. Шевченка «Маленькій Мар'яні». Одного морозного дня Шевченко йшов вулицею села. Назустріч маленька дівчинка, одягнена в лахміття, несла воду на коромислі. Дівчинка розказала, що вона сирітка, служить у багатих Крячків за харчі, а звать її Мар'яною. Т. Шевченко дав їй монету, щоб купила собі хустку. А ввечері того ж самого дня народився вірш Т. Шевченка про нещасну долю кріпачки «Маленькій Мар'яні» [11, с. 151].

Історичний роман В. Дарди «Переяславські дзвони» [12] веде читача тими дорогами, місцями, де бував Тарас Шевченко у свій другий приїзд в Україну 1845 року. Під час цих відвідин рідної землі поет і художник дуже багато малював, бо хотів видати, за словами М.О. Максимовича, «мистецьку енциклопедію українського народу».

Багато важливої інформації зосереджено в джерелах даної групи, в них розглянуто широкий спектр проблем, пов'язаних з життєвим

і творчим шляхом Т. Шевченка під час перебування на Переяславщині.

Вищезгадані праці мали важливе значення для вивчення життя і творчості Т. Шевченка як дослідника (період перебування у Київській археологічній комісії), художника, поета і письменника.

Наступна група джерел представлена працями, опублікованими в періодичних наукових виданнях, тематичних збірниках та збірниках матеріалів конференцій. Вона є найчисельнішою та демонструє широкий спектр питань у сфері дослідження життя і творчості Т. Шевченка переяславського періоду. Серед них важливе значення мають спеціалізовані збірники та журнали, пов'язані з переяславським періодом життя і творчості Т. Шевченка.

Досить велика кількість публікацій, автори яких розглядали автобіографічні, історичні, краєзнавчі, літературно-мистецькі, художні праці Т. Шевченка й інших науковців, що безпосередньо вивчали життєвий і творчий шлях Т. Шевченка, міститься у періодичних виданнях історичного, археологічного та краєзнавчого характеру: «Український історичний журнал», «Київська старовина», збірник наукових праць молодих вчених «Український історичний збірник» та інші.

Важкий внесок у популяризацію творчості Т.Г. Шевченка зробив літератор, громадський і церковний діяч, основоположник української періодики Феофан Гаврилович Лебединцев (1828-1888), уродженець села Зелена Діброва (нині – Городищенський район) – один з родини Лебединцевих, який у 1882 році разом із братом Петром заснував історико-етнографічний та літературний часопис «Киевская старина» і до грудня 1887 року був його редактором.

На сторінках «Киевской старины» (1882-1887) за роки його редакторства було опубліковано чимало біографічних та художніх творів Т.Г. Шевченка. В перший рік видання журналу в ньому було вміщено п'ять матеріалів, які започаткували біографічну Шевченкіану і дали поштовх до її розвитку. Цей напрям редакція розвивала і в подальших своїх випусках, певною мірою його розширюючи. Так, за час редакторства Ф.Г. Лебединцева в журналі було надруковано твори Т.Г. Шевченка, написані на Переяславщині або про неї: «Наймичка», «Близнець», «Художник».

Окрім того, важливе значення для розробки теми наукового дослідження мають збірники наукових праць ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» «Наукові записки з української історії» [13] та науковий збірник НІЕЗ «Переяслав» – «Переяславіка» [14]. Саме в них, протягом всього часу їх існування інтенсивно та систематично публікувалися й публікуються результати досліджень життя і творчості Т. Шевченка. Вони яскраво демонструють роль та внесок місцевих науковців у вивчення широковідомих і маловідомих особливостей творчого доробку Т. Шевченка.

До другої групи джерел віднесені збірники матеріалів та повідомлень конференцій, де розглядалися й аспекти досліджень різних науковців як безпосередньо творчості Т. Шевченка, так і інших дослідників, які вивчали біографічні й творчі набутки поета, зокрема переяславського пері-

оду. До таких збірників варто віднести: «Збірник праць першої і другої наукових шевченківських конференцій (К., 1954), «Збірник праць четвертої наукової шевченківської конференції» (К., 1956), «Збірник праць шістнадцятої наукової шевченківської конференції» (К., 1969), «Збірник праць сімнадцятої наукової шевченківської конференції» (К., 1970), «Збірник праць дев'ятнадцятої наукової шевченківської конференції» (К., 1971), «Збірник праць 20-ї наукової шевченківської конференції» (К., 1973; Ужгород, 1971), «Збірник праць 24-ї наукової шевченківської конференції» (К., 1982), «Збірник праць 26-ї наукової шевченківської конференції» (м. Ульяновск, 3-5 березня 1983), «Збірник праць 5-ї наукової шевченківської конференції» (9-10 березня 1981 р., м. Запоріжжя; К., 1983).

Як бачимо, кількість таких конференцій досить велика й представлена на них інформація знайшла своє відображення у численних збірниках. До цієї групи належить також низка тематичних збірників, що містять матеріали щодо досліджень. Збірники такого типу поєднують публікації дослідників за певним тематичним критерієм, історико-хронологічною періодизацією, географічним чи типологічним принципом. Сюди можна віднести: «Матеріали 34 наукової шевченківської конференції (24-26 квітня 2001 р.) у 2-х книгах» (Черкаси, 2001-2003 рр.), «Збірник праць наукових Шевченківських конференцій (1959-2002)» за ред. В.Т. Поліщука, «Збірник праць Всеукраїнської XXXVII наукової шевченківської конференції» (Черкаси, 22-24 квітня 2009 р.), «Збірник

праць Міжнародної 38-ї наукової шевченківської конференції» (20-21 квітня 2011 р.) тощо.

Наступну групу джерел складають праці енциклопедичного та довідкового характеру.

Серед праць енциклопедичного характеру них вагоме значення для розробки теми дослідження належить «Шевченківській енциклопедії» НАН України в 6-ти томах, де викладено основні відомості про життя, творчість і особистість Тараса Шевченка, його епоху та оточення, місце в національній та світовій культурі, підсумовано півторасторічний досвід вивчення всіх аспектів шевченкіани в українському та зарубіжному шевченкознавстві» [15].

Таким чином, розглянуто та систематизовано джерела, що безпосередньо чи опосередковано пов'язані з обраною темою.

Історіографія проблеми представлена поодинокими історіографічними розвідками, вступними чи окремими історіографічними розділами монографій, історіографічними оглядами у наукових статтях науковців. Комплексне осмислення наукового доробку дозволило з'ясувати ступінь розробки проблеми, характер представленості у ньому ключових її аспектів.

Загалом, наявна джерельна база має досить широкий спектр тематичного наповнення й демонструє направленість та результативність вивчення життя і творчості Т. Шевченка, пов'язаних з Переяславом. Тому її всебічний аналіз дозволяє реалізувати поставлену мету та відповідні завдання, а також повною мірою розглянути різні аспекти теми дослідження.

Список літератури:

1. Кониський О. Я. Тарас Шевченко-Грушівський: Хроніка його життя / В. Смілянська. – Київ: Дніпро, 1991. – 702 с.
2. Кирилук Є. П. Т. Г. Шевченко. Біографія / Є. П. Кирилук, Є. С. Шаблювський, В. Є. Шубравський. – Київ: Наук. думка, 1964. – 635 с.: іл.
3. Зайцев П. Життя Тараса Шевченка / П. Зайцев. – Київ: Обереги, 2004. – 480 с.
4. Дзюба І. М. Засгукали сердешну волю... (Шевченків «Кавказ» на тлі непроминального минулого): До 150-річчя написання «Кавказу» / І. М. Дзюба. – Київ: Дніпро, 1995. – 62 с.
5. Жур П. В. Дума про Огонь. З хроніки життя і творчості Тараса Шевченка / П. В. Жур. – Київ: Дніпро, 1985. – 434 с.
6. Жур П. В. Третя зустріч. Хроніка останньої мандрівки Т. Шевченка на Україну / П. В. Жур. – Київ: Дніпро, 1970. – 307 с.
7. Жур П. В. Труді і дні Кобзаря: Літопис життя і творчості Т. Г. Шевченка / П. В. Жур; вст. ст. М. М. Павлюка. – Київ: Дніпро, 2003. – 520 с.
8. Мельниченко В. Тарас Шевченко: «Друзі мої єдині» (десять постатей у поетовому житті) / В. Мельниченко. – Москва, 2013. – 708 с.
9. Сікорський М. І. На землі Переяславській / М. І. Сікорський, Д. Т. Швидкий. – Київ: Наукова думка, 1983. – 256 с.
10. Журба О. І. Київська археографічна комісія 1843-1921. Нарис історії і діяльності / О. І. Журба. – Київ: Наукова думка, 1993. – 248 с.
11. Махінчук М. Переяславський скарб Михайла Сікорського / М. Махінчук. – Київ, 2005. – 302 с.
12. Дарда В. Переяславські дзвони: іст. роман / В. Дарда. – Київ: Рад. письменник, 1990. – 415 с.
13. Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей. – Вип. 35. – Переяслав-Хмельницький, 2014. – 280 с.
14. Переяславіка: Наукові записки Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав»: Збірник наук. статей. – 2015. – Вип. 8 (10). – 264 с.
15. Шевченківська енциклопедія: в 6 т. – НАН України, Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка; редкол.: М. Жулинський (гол.) [та ін.]. – Київ, 2012. – 1120 с.

Коркач С.А.

«Музей «Завещания» Т.Г. Шевченко»

Национального историко-этнографического заповедника «Переяслав»

ИСТОЧНИКОВЕДЧЕСКИЕ И ИСТОРИОГРАФИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПЕРЕЯСЛАВСКОЙ ШЕВЧЕНКИАНЫ

Аннотация

На сегодняшний день существует достаточно большое количество научных исследований исторического, археологического, краеведческого, искусствоведческого направлений, в которых рассматривается жизнь и творчество Т. Шевченко во время его пребывания в Переяславе, однако именно эта проблематика остается недостаточно изученной. Выбранная тема обусловлена недостаточной комплексной разработкой проблемы историографии переяславской шевченкианы, поскольку в научном обращении постоянно появляются новые материалы, которые нуждаются в целостном исследовании. Основное наполнение источниковедческой базы данного исследования составляет совокупность научных трудов и архивных источников, которые непосредственно рассматривают период жизни и творчества Т. Шевченко, связанный с Переяславщиной. Поэтому для удобства обработки и максимального охватывания всего комплекса источников выполнена их систематизация в соответствии с тематическим наполнением, научной репрезентативностью, целостностью и полнотой освещения данной проблематики.

Ключевые слова: Т. Шевченко, Переяслав, Переяславщина, творческое наследие, публикации.

Korkach S.O.

«Museum «Will» Taras Shevchenko»

National Historical and Ethnographic Reserve «Pereiaslav»

SOURCE STUDY AND HISTORIOGRAPHIC ASPECTS OF PEREIASLAV SHEVCHENKIANA

Summary

Now there is a large number of scientific papers historical, archaeological, local history, literary and artistic nature, highlighting the life and work of Taras Shevchenko during his stay in Pereiaslav, but it should be noted that today the state of research problems of Pereiaslav's Shevchenkiana remains understudied. The issue is due to the lack of complex development problems of historiography of the Pereiaslav's Shevchenkiana, since the scientific revolution there are new materials, themed conferences, round-tables, which require holistic studies. The source base is the basis for any scientific research, so her features and character are primarily determined by the specifics of the chosen topic. The main content of the source base of this study is a set of scientific publications and archival sources that directly or indirectly relate to the study of the life and works of T. Shevchenko connected with Pereiaslav. Therefore, for ease of handling and maximum coverage of the range of sources, their systematization according to thematic content, scientific representativeness, integrity and completeness of the assigned problems.

Keywords: T. Shevchenko, Pereiaslav, artistic heritage, publishing.